

Landbruks- og matdepartementet

postmottak@lmd.dep.no

Oslo, 31. august 2022

Innspill til ny stortingsmelding om dyrevelferd

Innledning

Nortura takker for muligheten til å komme med innspill til arbeidet med stortingsmelding om dyrevelferd. Grunnlaget for Norturas virksomhet er hold av husdyr for produksjon av mat. Å ivareta, utvikle og forbedre dyrenes velferd er en forutsetning for at bonden skal lykkes med å forsyne den norske forbrukeren med kjøtt og egg av høy kvalitet. Norturas analyser i forbindelse med utviklingen av vår bærekraftstrategi, viser at dyrevelferd er det viktigste området for Nortura i arbeidet med bærekraft. Nortura hilser derfor meldingsarbeidet velkommen.

Nortura mottar slaktedyr og egg fra over 17 000 norske bønder. Med dette som utgangspunkt er det viktig for Nortura at arbeidet med stortingsmeldingen viderefører tilnærmingen som har gjort at norsk husdyrproduksjon samlet sett holder et høyt dyrevelferdsnivå.

Forutsigbart og systematisk arbeid fra myndighetene har lagt rammene for at vi som næring over tid har løftet dyrevelferden for det brede lag av husdyra – dette er avgjørende at fortsetter i fremtiden også. Arbeidet har gitt forbrukeren trygghet for at kjøtt og egg blir produsert etter en standard som er i tråd med vårt felles verdigrunnlag, og det har støttet opp under omdømmet til norsk landbruk og matvareindustri i befolkningen.

Bruk av forebyggende dyrehelse- og dyrevelferdstiltak fremfor bruk av legemidler eller kirurgiske inngrep har vært hovedvirkemidlene i hvordan myndighetene og næring har utviklet dyrevelferden og dyrehelsen i Norge. Resultatet er at velferdsstandarden i norsk husdyrproduksjon samlet sett holder et høyere nivå enn de fleste andre land. Eksempler på dette er blant annet at halene til norske griser ikke blir kupert, deler av nebbet til norsk fjørfe blir ikke fjernet (trimmet), grisene skal ha tett underlag i bingen og storfe skal mosjonere minst åtte uker i året. De senere årene har tiltak som bruk av aktivitets-/trivselsmateriale i fjørfebesetninger og innføring av dyrevelferdsprogram for alle husdyrproduksjoner, vært viktige løft for å utvikle og styrke dyrevelferden.

Norturas ambisjon er at dyrevelferden fortsatt skal utvikles videre. Vi opplever at den norske bonden er opptatt av godt daglig stell og ønsker å arbeide kontinuerlig med forbedringer i takt med at kunnskapen på området utvikler seg. Nedenfor utdyper vi viktige forhold som meldingsarbeidet bør hensynta for å lykkes med kontinuerlig utvikling og forbedring av velferden til norske dyr.

Utviklingen av dyrevelferden krever en helhetlig tilnærming og praktisk rettet kunnskapsutvikling

Dyrevelferd kan beskrives som et samspill mellom i) biologisk funksjon (helse og produksjon), ii) naturlig liv og iii) dyrets egne opplevelser. De senere tiårene har innsikten i og betydningen av naturlig liv og dyrets egne opplevelser økt, og de har fått større vekt i

dyrevelferdsarbeidet. Innføring av aktivitets-/trivselsmateriale til fjørfe og forskningsprosjekt om rotemateriale til slaktegris, er eksempler på hvordan Nortura jobber for at bonden kan lykkes med å øke produksjonsdyras naturlige adferd og positive opplevelser.

Muligheter for naturlig adferd og dyrets opplevelse av å mestre miljøet de lever under, kan håndteres på flere måter avhengig av hva som er formålet med husdyrholdet. Arbeidet med meldingen må, i likhet med en ordinær driftssituasjon for en husdyrprodusent, forholde seg til flere dilemma / utfordringer og avveininger:

- Dyrevelferd med økt vektlegging av muligheter for naturlig adferd
vs
- Ivaretagelse av dyrehelse og smittebeskyttelse, produksjonseffektivitet og klimaavtrykk
vs
- Ivareta samfunnets forventninger og krav til standarden kjøtt og egg er produsert under
vs
- Ivareta verdikjedens evne og markedets vilje til å finansiere ønsket nivå på dyrevelferd

Dilemmaene kan bare løses med en helhetlig tilnærming. For næringsrettet husdyrproduksjon er det avgjørende med kunnskap om hvordan man i moderne driftssystemer ivaretar dyras muligheter til naturlig adferd og mestring av miljøet de tilbys, samtidig som driften er praktisk og økonomisk gjennomførbar. Når meldingen skal peke ut retningen for fremtidens dyrehold, må dette legges til grunn. Der det mangler kunnskap om hvordan man i produksjonsrettede husdyrhold kan styrke dyras muligheter for naturlig adferd eller styrke andre velferdsparametere på en praktisk og økonomisk gjennomførbar måte, må mål og tiltak i første omgang vektlegge satsing på kunnskapsutvikling i form av anvendt forskning.

Dyrevelferdstiltak forutsetter finansieringsmuligheter

Det er flere forutsetninger som må være på plass for en kontinuerlig utvikling av dyrevelferden, men i det daglige er det bonden og de driftsforholdene som tilbys dyra som er viktigst for å ivareta velferden. Et viktig premis for god dyrevelferd er derfor knyttet opp til bondens økonomi og kapasitet til å følge opp husdyrholdet. De økonomiske rammevilkårene hos bonden påvirker forutsetningene for det daglige arbeidet, men også muligheten for å investere i dyrevelferdstiltak.

Matproduksjon kjennetegnes av flere særpreg som krever enn annen tilnærming og håndtering enn de fleste andre næringer. I denne sammenheng er følgende vesentlig:

- Evnen og kapasiteten til å produsere mat er en del av vår samfunnskritisk infrastruktur på lik linje med annen samfunnskritisk infrastruktur som sykehus, strømnnett, veier og telenett.
- Det er et myndighetsansvar å stille regulatoriske krav slik at forbrukeren har trygghet for at kjøtt og egg blir produsert i tråd med allment akseptert verdier.

Av dette følger det at staten har en viktig rolle å sikre at jordbruket er i stand til å iverksette dyrevelferdstiltak på en lønnsom og ansvarlig måte. Norsk mat produsert i tråd med allment aksepterte krav til dyrevelferd, er et felles samfunns gode som ikke kan løses av markedet alene. Staten har et ansvar for rammevilkår og bidra til å kompensere for finansieringen markedet ikke greier å løse.

Markedets muligheter til å finansiere kostnadskrevenne dyrevelferdstiltak møter begrensninger i form av:

- Et svakt importvern og grensehandel legger klare grenser for prisveksten
- Kravet om billigere mat, kombinert med at markedet i svært liten grad synes å være villig til å betale for fordyrende dyrevelferdstiltak, gjør det krevende å dele kostnaden for dyrevelferdsinvesteringer på aktørene (bonde, industri, grossister, handel og forbrukere)
- Svak lønnsomhet og dårlig pantegrunnlag i jordbruket svekker investeringsevnen

Tiltak som følge av meldingen og den politiske behandlingen kan derfor ikke gjennomføres uten at begrensningene ovenfor samtidig hensyntas. Lønnsomheten, i denne sammenheng et dårlig fungerende dagligvaremarked og et svakt importvern legger føringer for fremtidige finansieringsmodeller.

Samfunnet finansierer i dag all samfunnskritisk infrastruktur i Norge. Det er derfor også naturlig at samfunnet bidrar sterkt til finansiering av eventuelle nye og kostbare tiltak for å utvikle dyrevelferden i Norge. Vi anbefaler regjeringen å legge til grunn at markedet ikke er i stand til å finansiere kostnadskrevenne dyrevelferdstiltak, og at staten derfor må finansiere en vesentlig andel. Nivået på investeringsvirkemidler som tilbys landbruket i dag, som er 10 – 35 % av typisk totalkostnad, er alt for lavt for å kunne få til en reell gjennomføring av kostnadskrevenne tiltak for enkelt bonden.

Virkemidler for å håndtere dyrevelferd i forbrukermarkedet: Merkeordning og rapporteringsstandard

Dyrevelferd er et fag som må møtes med en vitenskapelig og kunnskapsbasert tilnærming, samtidig som krav og forventninger til dyrevelferd også påvirkes av folk sine holdninger og verdivalg. Dyrevelferd er derfor dynamisk:

- Fagkunnskap utvikler seg.
- Holdninger og verdier i samfunnet endrer seg

De senere årene ser vi at forbrukere er stadig mer opptatt av dyrenes velferd, og interesseorganisasjoner legger i økende grad føringer for hvordan politikere, medier og omverden ser på dyrehold. Samtidig har økt interesse for dyrevelferd og utvikling/ending av holdninger har ført til økt kommersiell interesse for tematikken og dyrevelferd har blitt ett konkurranseparameter.

Samlet sett gir dette potensiale for usikkerhet og uforutsigbarhet for verdikjeden. Krav om endringer i driftsmåter eller praksiser kan presses frem uten at verdikjeden har fått tilsvarende tid og mulighet til å sikre finansiering og grunnlag for kostnadsinndekning som ved ordinære, myndighetsstyrte regelverksutviklingsprosesser. Overgangen fra miljøinnredning til frittgående driftssystemer i egg-produksjon er et eksempel på dette.

En annen konsekvens er potensiale for usikkerhet og forvirring hos forbrukeren om ulike løsninger for dyrevelferdstiltak og forskjeller mellom ulike ordninger.

I andre europeiske land, hvor ulike merkeordninger og konsepter for dyrevelferd er mer utbredt enn i det norske markedet, erkjennes disse utfordringene og dyrevelferdsmerking er et tema i EUs pågående arbeid med å utvikle unionens dyrevelferdsregler.

For å sikre verdikjeden nødvendig forutsigbarhet - og for å gi forbrukeren mulighet for å ta informerte valg - mener Nortura at det bør etableres en frivillig, offentlig ordning for dyrevelferdsmerking. Ordningen bør være i form av et offentlig dyrevelferdsmerke der grunnlaget for de ulike nivåene i ordningen er forskriftsfestet, jf modellen som er etablert i Danmark. En viktig forutsetning for Nortura er at ordningen kan fungere i samspill med, og bygge opp under, Nyt Norge og systemene som ligger til grunn for dette, blant annet husdyrnæringens dyrevelferdsprogrammer. Ordningen må heller ikke undergrave tillitten til det grunnleggende dyrevelferdsnivået i Norge.

Utover en offentlig og nasjonal merkeordning for dyrevelferd, mener Nortura at etablering av en nasjonal rapporteringsstandard for dyrevelferd vil være et viktig bidrag for å sikre at forbrukeren får økt innsikt i norsk husdyrproduksjon. Standarden bør blant annet knyttes opp mot forhold som dekkes av dyrevelferdsprogrammene. Nortura mener dette vil være et viktig bidrag til å oppnå økt transparens, bygge tillitt og å få frem både styrker og forbedringsområder for dyrevelferden i Norge.

En rapporteringsstandard for dyrevelferd må også sees i sammenhengen med forventende myndighetskrav om rapportering av bærekraft for næringslivet. I arbeidet med bærekraft jobber EU nå med å etablere en felles standard og et revidert direktiv for bærekraftsrapportering. Dyrevelferd skal være foreslått som et av temaene som skal rapporteres og det forventes at direktivet vil være EØS-relevant. Norske myndigheter ha mål om at krav om bærekraftsrapportering for dyrevelferd synliggjør særtrekk ved det norske nivået på dyrevelferd og at det støtter opp under norske konkurransefortrinn. Nortura mener at arbeidet med dyrevelferdsmeldingen må legge føringer for at dette blir ivaretatt.

Mattilsynet må styrkes

En velfungerende forvaltning av regelverket for dyrevelferd er avgjørende for at samfunnet i helhet kan lykkes med dyrevelferdsarbeidet. Nortura mener at Mattilsynet fortsatt skal ha hovedansvaret for å forvalte dyrevelferdsregelverket og føre tilsyn med etterlevelsen av dette. Mattilsynet har muligheter til å føre tilsyn med dyrevelferd gjennom hele verdikjeden og med dette lettere kunne fange opp tilfeller med mangelfull dyrevelferd. At forvaltnings- og tilsynsansvaret ligger innenfor ett samlet organ, er en styrke både for dyrevelferdsarbeidet, for samfunnet og for næringsaktørene.

Tilsyn for å avdekke og avvikle kronisk dårlig dyrehold må fortsatt gis høy prioritet, samtidig som tilsynet må sikres god kapasitet til å gjennomføre uanmeldte tilsyn. Det må ikke reises tvil om at det offentliges rolle og ansvar for oppfølging av dyrevelferd i Norge; uanmeldte tilsyn i regi av Mattilsynet er et viktig virkemiddel for at samfunnet har tillitt til at det offentlige ivaretar oppfølging av regelverksetterlevelsen for dyrevelferden i Norge. Nortura mener at bruk av uanmeldte tilsyn fra Mattilsynet må økes i det fremtidige dyrevelferdsarbeidet.

Utover ressurser til å føre tilsyn og følge opp regelverksbrudd, så er det viktig at Mattilsynet har tilgjengelige, kompetente og tilstrekkelige ressurser til veiledning i regelverket. Både Mattilsynet og næringen har felles interesse i at regelverket etterleveres, vi ser imidlertid at regelverket i økende grad oppleves som vanskelig tilgjengelig for brukerne, dette gjelder generelt, men også på dyrevelferdsområdet. Nortura mener at det i det fremtidig dyrevelferdsarbeidet vil være viktig at Mattilsynet i større grad prioriterer utvikling av lett tilgjengelig regelverksveiledning for husdyrbrukere og øvrig verdikjede. Dette vil være viktige bidrag til sikre regelverksetterlevelse, og vil samtidig styrke Mattilsynets legitimitet

gjennom at tilsynet i større grad vil oppfattes som forutsigbart og enhetlig. En tydeligere regelverksveiledning vil også gi synergier inn mot næringens dyrevelferdsprogram ved å bidra til at man innenfor disse programmene får et utgangspunkt som er omforent med Mattilsynet når det rådgis om regelverkskrav og etterlevelse av disse.

Oppsummering

Vi ser frem til at meldingen gir en grundig gjennomgang av dagens dyrevelferdsstatus og at det gjennom arbeidet legges et godt grunnlag for den fremtidige kursen for fremtidens dyrehold.

Nortura mener at arbeidet med dyrevelferdsmelding må legge følgende til grunn:

- Utviklingen av dyrevelferden krever en helhetlig tilnærming og praktisk rettet kunnskapsutvikling
  - *For næringsrettet husdyrproduksjon er det avgjørende med kunnskap om hvordan man i moderne driftssystemer styrker dyrevelferden på en praktisk og økonomisk gjennomførbar måte*
  - *Der det mangler kunnskap om hvordan produksjonsrettede husdyrhold kan styrke dyrevelferden på en praktisk og lønnsom måte, må mål og tiltak i første omgang vektlegge kunnskapsutvikling i form av anvendt forskning.*
- Dyrevelferdstiltak forutsetter finansieringsmuligheter
  - *Norsk mat produsert i tråd med allment aksepterte krav til dyrevelferd, er et felles samfunnsgode som ikke kan løses av markedet alene.*
  - *Staten har et ansvar for rammevilkår og for å bidra til å kompensere for finansieringen markedet ikke greier å løse.*
- Merkeordning og rapporteringsstandard for dyrevelferd vil være viktig virkemidler for å håndtere dyrevelferd i forbrukermarkedet
  - *For å sikre verdikjeden nødvendig forutsigbarhet, og for å gi forbrukeren mulighet for å ta informerte valg, mener Nortura at det bør etableres ordning med et offentlig dyrevelferdsmerke*
  - *En nasjonal rapporteringsstandard for dyrevelferd vil være et viktig bidrag for å sikre at forbrukeren får økt innsikt i norsk husdyrproduksjon og bør sees i sammenheng med forventende EØS-krav om bærekraftsrapportering*
  - *Norske myndigheter må bidra til at krav til rapportering av bærekraft og dyrevelferd synliggjør særtrekk ved det norske nivået på dyrevelferd og at det støtter opp under norske konkurransefortrinn*
- Mattilsynet må styrkes
  - *Det må ikke reises tvil om at det offentliges rolle og ansvar for oppfølging av dyrevelferd i Norge; uanmeldte tilsyn i regi av Mattilsynet er et viktig virkemiddel for at samfunnet har tillitt til at det offentlige ivaretar oppfølging av regelverksetterlevelsen for dyrevelferden i Norge.*
  - *Mattilsynet må i større grad prioritere utvikling av lett tilgjengelig regelverksveiledning for husdyrbrukere og øvrig verdikjede*

Avslutningsvis vil vi vise til innspillene fra faglaga, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukerlag, samt Norsvin.

Faglaga sitt innspill belyser viktige forutsetninger for et velfungerende samspill mellom dyr og mennesker i form av gode velferds- og avløserordninger, kompetanse, samt levende produsentmiljøer. Faglaga sin beskrivelse av videreutvikling av dyrevelferden, er også viktig sett fra Norturas ståsted.

Innspillet fra Norsvin gir oversikt over status for dyrevelferden og arbeidet med dette for svin, inkludert faglige aspekter, som er viktige ved vurdering av fremtidig muligheter for utvikling av dyrevelferd i svinenæringa.

Nortura stiller seg til disposisjon for innsikt og fakta om kostnader og konsekvenser av ulike tiltak og virkemidler for verdikjeden.

Med vennlig hilsen

Trine Hasvang Vaag (sign)
Styreleder
Nortura SA